

Natsikortilla Trumpia turpaan

Fahrenheit 11/9 maalaa kuvaa Yhdysvalloista, joka on Michael Mooren mukaan matkalla kohti natsi-Saksasta tuttua historiallista todellisuutta.

VAHVOJA dokumentteja ohjaava amerikkalainen **Michael Moore** on elokuvantekijänä taitava kansanmies, joka tietää, miten järkeen vedotaan tehokkaasti tunteiden avulla. Periaatteessa Moore tekee uudessa dokumentissaan *Fahrenheit 11/9* juuri sen virheen, mitä kenenkään fiksun keskustelijan ei koskaan pitäisi tehdä: hän vetää esiin natsikortin.

Mooren elokuva nimittäin huipentuu pitkään jaksoon, jossa hän vertaa Yhdysvaltain presidenttiä **Donald Trumpia** natsi-Saksan diktaattoriin **Adolf Hitleriin**.

Kyse ei ole pelkämästä elokuvan antamasta mielikuvasta eikä epäsuorista rinnastuksista, vaan niin suorasta vertaamisesta kuin elokuvan kielellä voi ylipäättään tehdä: Moore yhdistää filmimateriaalia Hitlerin puheesta ääniraitaan, jossa Trump pitää omaa puheitaan.

Elokuvallaan Moore tykittää täysillä maansa nykyistä johtoa vastaan – ja vetää Trumpia kuvainnollisesti vieläkin kovempaa turpaan kuin maansa aseellisuutta läpimurtohistoriansa *Bowling for Columbine* (2002) tai presidentti **George W. Bushia** syyskuun 11. päivän terrori-iskua ja sen jälkeisiä seurauksia ruotineessa dokumentissa *Fahrenheit 9/11* (2004).

UUDEN dokumentin nimi *Fahrenheit 11/9* ei ole sattumalta muunneltu Mooren Bush-dokumentin nimestä. Kyse on samasta asiasta: Mooren elokuvallisesta esseestä, jonka aiheena on Yhdysvaltain nykytila – eikä se ole hänen mukaansa mairitteleva.

Elokuva alkaa kysymyksellä, jota Moore ryydittää alatyylisellä kirosanalla: Miten on mahdollista, että Trump valittiin Yhdysvaltain presidentiksi, vaikka kaikki veikkasivat etukäteen demokraattien presidenttiehdok-

Michael Mooren dokumentti Fahrenheit 11/9 ei ole tasapuolinen – mutta se on vaikuttava julistus oikeudenmukaisemman maailman puolesta, arvioi elokuvakriitikko Taneli Topelius.

NÄKÖKULMA

kaan **Hillary Clintonin** voittoa?

Tätä purkaessaan ohjaaja päätyy vierailemaan myös omassa synnyinkaupungissaan, Michiganin osavaltion Flintissä, josta on viime vuosina tullut yksi Yhdysvaltain köyhimpiä alueita.

KAUPUNGIN jyrkkä alamäki alkoi 1980-luvulla, kun Flintin asukkaita työllistäneet amerikkalaiset autotehtaat alkoivat sulkea oviaan. Tästä kertoi myös Mooren oma esikoispitkä dokumentti *Roger ja minä* (1989).

Keväällä 2014 Flintin kaupunki vaihtoi juomaveden toimittajaa. Entisen järvestä alkavan puhtaan juomavesiputken rinnalle rakennettiin uusi putki, jonka alkuperäinen oli kaupungin läpi virtaava joki. Se oli käytännössä likavettä, jossa oli myös terveydelle äärimmäisen vaarallista lyijyä.

Seurauksena käytännössä kaikki kaupungin asukkaat sairastuivat. Vanhuksia ja lapsia kuoli. Elimistöön päätyntä lyijyä ei läh-

de sieltä koskaan, ja altistaa muun muassa siikivaurioille.

Mooren dokumentissa puhutaan jopa Flintin väestön kansanmurhasta: enemmistö kaupunkilaisista koostuu köyhistä mustista, joilla ei ole mitään mahdollisuutta muuttaa pois kotoaan.

Moorelle Fahrenheit 11/9 merkitsee paluuta juurilleen.

VESIESIMERKKI tuntuu Mooren elokuvassa ensin kaukaiselta, mutta hän käyttää sitä lopulta osuvana esimerkkinä Yhdysvaltain politiikan ja demokraattien halvaantumisesta: suuryritykset, kuten vedellä tiliä tekevät kaupungin johtajat, hallitsevat maata, välittämättä tavallisesta kansasta.

Moore pohjaa väitteensä faktoihin. Tasapuoliseksi elokuvaa ei voi silti väittää, sillä se ei juuri anna suunvuoroa Trumpin hallinnon tai Flintin kaupungin edustajille.

Ääneen pääsevät myös nuoren sukupolven turhautuneet aktivistit, jotka ovat päätyneet haastamaan kokeneet poliitikot – myös Mooren kannattamasta demokraattipuolueesta.

Periaatteessa Moore käyttää siis samoja aseita kuin Trump: myös Moore on suoraan kansan tunteisiin vetoava populistti, joka haluaa julistaa ja saada katsojat – etenkin yhdysvaltalaiset äänestäjät – heräämään.

Vaikka Moore ei sentään väitä Trumpia vielä Hitlerin kaltaiseksi diktaattoriksi, elokuva maalaa kuvaa Yhdysvalloista, joka on Mooren mukaan matkalla kohti natsi-Saksasta tuttua historiallista todellisuutta. Siinä todellisuudessa presidentti ja muut valtaapitävät keplottelevat itselleen hätätilan varjolla lisää valtaa samalla, kun tavallisille kansalaisille tuputetaan virallisissa lausunnoissa suoranaisia valheita.

MOOREN julistuksen Docpoint-esitys Helsingissä osuu sopivaan saumaan. Se kritisoi vallanpitäjiä yhtä vaikuttavalla kiihkolla kuin elokuvateattereissa parhaillaan pyörivä satiirinen elämäkertaelokuva *Vice*. Siinä **Christian Bale** muuntautuu Yhdysvaltain ex-varapresidentiksi **Dick Cheneyksi** ja kertoo samalla, miten Yhdysvallat huijasi koko maailmaa hyväksymään hyökkäyksen Irakiin.

Moorelle *Fahrenheit 11/9* merkitsee paluuta juurilleen, monia hänen elokuviaan läpäisevään toiveeseen, että maailma muuttuisi paremmaksi ja oikeudenmukaisemmaksi paikaksi kaikille tulotasosta ja olosuhteista riippumatta.

Molemmat elokuvat muistuttavat, miten vaikuttava väline elokuva voi olla – erityisesti silloin, kun aiheena on se maailma ja hetki, jossa myös itse elämme.

Fahrenheit 11/9, näytös Docpoint-festivaalilla perjantaina 1. helmikuuta.

TANELI TOPELIUS

taneli.topelius@iltasanomat.fi

+ 10 DOKUMENTTITÄRPPÄÄ

Docpoint-festivaalin ohjelmistossa on muun muassa Oscar-ehdokas, kriittiset dokumentit Putinista ja Trumpista sekä sadomasoseksiä.

1 Hale County This Morning, This Evening: Oscar-ehdokkuuden pitkien dokumenttien sarjassa saanut amerikkalaiselokuva seuraa mustan väestön elämää Alabaman Hale Countyn alueella. **RaMell Rossin** ohjaama dokumentti sai tuomariston erikoispalkinnon Sundancen vuoden 2018 elokuvajuhlilla. *Näytökset ti 29.1., ke 30.1., la 2.2. ja su 3.2.*

2 Dark Eden: Dokumentti Pohjois-Kanadassa sijaitsevan maailman kolmanneksi suurimman öljykentän työntekijöistä, jotka puurtavat pitkiä päiviä – osittain kirjaimellisesti myrkyllisissä olosuhteissa. Elokuvan teemana on öljyteollisuuden ympäristön ja ihmisten suhde. Ohjaa-

jat **Jasmin Herold** ja **Michael Beamish** saapuvat Helsinkiin. *Näytökset ti 29.1., ke 30.1. ja su 3.2.*

3 The Artist & The Pervert: Dokumentti kuvaa säveltäjä **Georg Friedrich Haasin** ja seksuaalineuvoja **Mollena Williams-Haasin** poikkeuksellista parisuhdetta: sadomasokistisessa suhteessa Mollena on miehen-sä orja. Mollena ja ohjaaja **René Gebhardt** vierailevat molemmat Helsingissä. *Näytökset ti 29.1., to 31.1. ja la 2.2.*

4 Bathtubs Over Broadway: Amerikkalaisen **Dava Whisenant**in elokuva avaa 1950–1970-luvulla tehtyjä teollisuusmusikaaleja: niiden tehtävänä oli motivoida myyntikokouksiin saapuneita myyntimie-

hiä. Whisenant vieraillee Helsingissä. *Näytökset ti 29.1., to 31.1. ja su 3.2.*

5 Putin's Witnesses: Yhteiskuntakriittikistään tunnetun venäläisen **Vitali Mankin** dokumentti käy läpi, miten **Vladimir Putin** päätyi Venäjän presidentiksi. Manki saapuu myös itse festivaalin tekijävieraaksi. *Näytökset ke 30.1., to 31.1. ja la 2.2.*

6 John McEnroe: In the Realm of Perfection: Tennistähti **John McEnroesta** kertova dokumentti keskittyy etenkin Ranskan avoimen tennisturnauksen finaaliin vuonna 1984. **Julien Frautin** ohjaaman dokumentin kertojana on ranskalainen näyttelijä **Mathieu Amalric**. *Näytökset to 31.1., la 2.2. ja su 3.2.*

7 Olliver Hawk: Suomalainen ohjaaja **Arthur Frank** kertoo hypnoosia **Olavi Hakasalon** (1930–1988) eli **Olliver Hawkin** vaiheita. Tunnetuksi hän tuli 1960-luvun hypnoosinäytöksistä. Omalla vastaantotullaan hän otti vastaan myös mielenterveyspotilaita, mistä hän sai petostuomion. Elokuvateatterilevityksessä dokumentti nähdään pe 8. helmikuuta alkaen. *Näytökset to 31.1., pe 1.2. ja la 2.2.*

8 Aquarela: Venäläinen dokumenttiohjaaja **Viktor Kossakovski** lataa elokuvassaan valkokankaalle vesimassoja kaikessa jylhydessään. Musiikin elokuvaan on säveltänyt Apocalyptic-yhtyeen **Eicca Toppinen**. *Näytökset to 31.1., pe 1.2. ja la 2.2.*

9 Our New President: Tarina pre-

sidentti **Donald Trumpin** noususta valtaan on koostettu Venäjän valtiolisten uutismedioiden tv-raporttien pätkistä. Venäjällä kuva Trumpista oli varsin toisenlainen kuin muualla maailmassa. Dokumentin on ohjannut Yhdysvalloissa työskentelevä venäläinen **Maxim Pozdorovkin**. *Näytökset to 31.1. ja la 2.2.*

10 Doomed Beauty: Tshekkiohjaaja **Helena Treshtikóv**an henkilökuva avaa thekkiläisen näyttelijän **Lída Baarován** (1914–2000) elämää: filmitähti päätyi natsipropagandan julistajaksi ja siinä sivussa propagandaministeri **Joseph Goebbelsin** rakastajaksi. Treshtikóvalta esitetään Docpointissa myös retrospektiivi hänen aiemmista elokuvistaan. *Näytös pe 1.2.*

Docpoint-festivaali Helsingissä su 3.2. asti.